

IMPERIALISME I COLONIALISME**PERSONATGES**

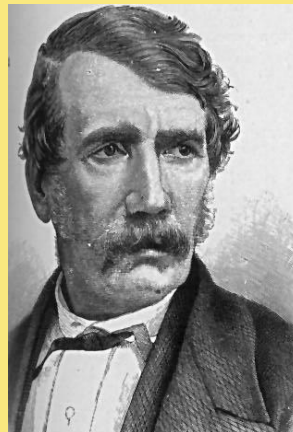
buxaweb

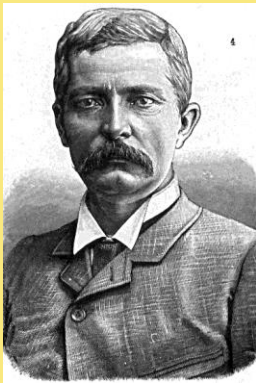
Exploradors.**Amundsen, Roald (1872-1928)**

Explorador noruec. El 1897 fou timoner en l'expedició de De Gerlache a l'Antàrtida. Les seves observacions en aquest període confirmaren el moviment del pol magnètic de la Terra. A l'agost del 1906 seguí vorejant la costa nord d'Amèrica i arribà a Nome, ja en el Pacífic. Projectà una altra expedició a l'Àrtic, aprovada per la Societat Geogràfica de Noruega, però ja en ruta, la notícia de l'arribada de Peary al Pol Nord el féu variar de pla, i es dirigí llavors a l'Antàrtida: el 14 de desembre de 1911 fou el primer d'arribar al Pol Sud, dos mesos abans que Scott. Amundsen desaparegué al juny del 1928 quan anava a socórrer l'expedició del dirigible "Italia" de Nobile, a bord de l'hidroavió "Latham".

Livingstone, David (1813-1873)

Explorador i missioner escocès. Del 1849 al 1856 explorà el Kalahari, i navegà pel Zambesi i descobrí les cascades de Victòria. El 1858 començà noves exploracions per l'Àfrica oriental i occidental, en particular per les regions dels llacs Moero i Tanganyika, on el trobà Stanley. Morí durant una expedició —a la recerca de les fonts del Nil—, víctima de la disenteria i la fatiga. Escriví, entre altres obres, *Missionary Travels and Researches in South Africa* (1857). El seu nom fou donat a les cascades que forma el riu Congo en travessar la serralada costanera.

	Stanley, Henry Morton (1841-1904) Nom que prengué John Rowlands, periodista i explorador britànic. Mariner, fou adoptat per un nord-americà anomenat Stanley. El 1869 fou enviat pel "New York Herald" a l'Àfrica, a la recerca de Livingstone, que trobà a la riba oriental del llac Tanganyika. Havent tornat a Europa, el 1874 començà un nou viatge a l'Àfrica explorant regions de la zona intertropical: llacs Victòria, Albert, Tanganyika, conca del riu Congo. En una altra expedició (1879-84) remuntà, en una primera etapa, el riu Congo fins al Stanley Pool. De retorn a Anglaterra, després d'haver fet una sèrie d'altres exploracions, rebé el títol de <i>sir</i> i fou elegit membre de la cambra dels comuns. Entre els molts relats dels seus viatges, hom pot esmentar <i>How I Found Livingstone</i> (1872), <i>Through the Dark Continent</i> (1878), <i>Through South Africa</i> (1898).
Personatges lligats a l'imperialisme.	Bismarck, Otto von (1815-1898) Príncep de Bismarck-Schönhausen, duc de Lauenburg. Primer ministre de Prússia i després canceller d'Alemanya -anomenat "el canceller de ferro"- entre els anys 1862 i 1890. Habsburg, adversari del liberalisme, es convertí en un diplomàtic hàbil lliurat a la causa de Prússia i de la unitat alemanya contra l'hegemonia de Viena, amb les ajudes possibles: Rússia i també la França de Napoleó III. Les discòrdies sorgides entre Viena i Berlín, aprofitades per Bismarck, desembocaren en la guerra austro-prussiana: la batalla de Sadová (Königgratz), el 1866, fou netament favorable a les tropes prussianes de Moltke (Bismarck havia aïllat Àustria i s'havia aliat amb França i amb Itàlia). Així es trencà el dualisme alemany del s XVIII i Prússia s'alçà amb la clara hegemonia a través de la creació de la Confederació d'Alemanya del Nord i del <i>Zollverein</i>. El tercer pas fou la guerra amb França. Els exèrcits de Napoleó III, derrotats a Metz i a Sedan, capitularen (2 de setembre de 1870). El 18 de gener de 1871 fou proclamat a Versalles el Segon Imperi Alemany; Bismarck en fou nomenat canceller i rebé el títol de príncep. El 10 de març següent la pau de Frankfurt annexà Alsàcia i Lorena a Alemanya. Bismarck dominà la política internacional europea fins a la seva retirada del poder, l'any 1890: el seu sistema -la "pau armada"- es basà en l'aïllament de França i l'aliança amb les potències orientals (aliança dels tres emperadors: Alemanya, Àustria, Rússia). El "canceller de ferro" governà Alemanya com un veritable dictador, bé que mantingué les

formes democràtiques de la constitució de l'Imperi. Primerament tingué el suport dels nacional-liberals contra els catòlics; després el del centre contra els socialistes i, darrerament, el dels conservadors contra el centre, amb l'objectiu de consolidar la unitat alemanya, amb l'ajuda d'un exèrcit nacional i de la unificació econòmica, jurídica i financera.

Chamberlain, Joseph (1836-1914)

Polític britànic. Prestigiós industrial i home de negocis, fou alcalde de Birmingham (1873-76). Elegit diputat liberal (1876), fou nomenat ministre de comerç (1880-85). Ministre de colònies (1895), sostingué una política imperialista que contribuí a l'esclat de la guerra contra els bòers (1899-1902). Acordà l'estatut de domini a Austràlia i a Nova Zelanda (1900). Contrari al lliure canvi, elaborà un sistema comercial proteccionista, favorable al comerç entre els membres de l'imperi Britànic. El projecte no fou acceptat per la resta del govern, la qual cosa provocà la seva dimissió (1903).

Disraeli, Benjamin (1804-1881)

Polític anglès. Descendent d'una família de jueus venecians que es traslladà a Anglaterra al s XVIII, fou elegit membre del parlament anglès el 1837, després d'haver-ho intentat anteriorment tres vegades, sense èxit. Durant els primers anys de la seva carrera política fou un ferm defensor del proteccionisme, però acabà acceptant el lliure canvi com un fet consumat i intentà, com a mesura d'oportunisme polític, que el proteccionisme deixés d'ésser una de les consignes del conservadorisme. Fou *chancellor of the exchequer* (ministre de finances) en tres ocasions (1852, 1858-59 i 1866-67). De febrer a desembre de 1868 fou primer ministre. Esdevingué un altre cop primer ministre (febrer del 1874, abril del 1880) i fou líder del partit fins a la seva mort. Com a primer ministre, el centre de la seva actuació fou l'expansió imperialista de la Gran Bretanya. Alguns dels resultats d'aquesta política foren la seva participació al congrés de Berlín, on aconseguí la cessió de Xipre a la Gran Bretanya, i la coronació de la reina Victòria emperadriu de l'Índia. Creà les bases de l'expansió imperial a l'Àsia i a l'Àfrica i adquirí un 40% de les accions del canal de Suez per assegurar la lliure circulació de la ruta de les Índies.

Ferry, Jules-François-Camille (1832-1893)

Polític francès. Diputat republicà (1869), formà part del gabinet de defensa nacional i fou alcalde de París (1870). Fou ambaixador a Atenes (1872-73), ministre d'instrucció pública i de belles arts (1879-83), president del consell (1880-81 i 1883-85) i ministre d'afers estrangers (1883-85). Decretà l'ensenyament primari gratuït, laic i obligatori, féu efectives una sèrie de reformes (escola normal superior, nous instituts, etc) i fou relativament intransigent amb els ordes religiosos dedicats a l'ensenyament. Hom el considera creador de l'aparell escolar francès republicano-burgès. **Són notables, també, els seus escrits en defensa del colonialisme.**

Gambetta, Léon (1838-1882)

Polític francès. Advocat, fou elegit diputat el 1869 i dirigí els republicans radicals, oposat a Napoleó III. Elaborà un programa radical basat en el sufragi universal, la supressió de títols, l'elecció de funcionaris, la supressió de l'exèrcit, l'abolició dels monopolis, etc. El 1870 proclamà la Tercera República i maldà per salvar París; dimití com a protesta per la cessió d'Alsàcia i de Lorena. Reelegit pel juliol del 1871, féu costat a Thiers contra els monàrquics i dirigí la unió republicana basada en la petita burgesia, però més tard s'alià amb els centristes i votà la constitució del 1875. Presidí la cambra de diputats (1879) i fou uns quants mesos cap de govern, el 1881. Fou un gran orador d'idees democràtiques i anticlericals, influí molt sobre els governs radicals de la seva època i afavorí l'expansió colonial.

Gladstone, William Ewart (1809-1898)

Estadista britànic. D'origen escocès aristocràtic, estudià a Oxford, d'on sortí afiliat al Tory Party i amb unes fortes conviccions anglicanes. Formà part del govern de Peel com a ministre de comerç (1843-45) i com a ministre de les colònies (1845-46). Fracassat aquest govern, les seves conviccions tradicionalistes i conservadores trontollaren i acabà presentant-se al Liberal Party. Ministre de finances (1852-55 i 1859-66), aconseguí la reducció d'imposts, menà una política lliurecanvista i propugnà una nova reforma electoral. Dirigent del partit (1867) i primer

ministre (1868-74), desplegà una activitat reformadora de caràcter progressista. Vençut a les eleccions del 1874 per Disraeli, inicià una dura campanya de crítica a les pretensions imperialistes d'aquest, i propugnava, a canvi, una política d'equilibri europeu. Tornà al poder (1880-85), però tingué nombroses dificultats en política internacional (la guerra dels bòers, l'agitació a Egipte i la qüestió irlandesa), que feren minvar notablement el seu prestigi. Novament cap de govern (1886 i 1892-94), intentà de concedir una àmplia autonomia per resoldre el problema irlandès (*Home rule*); però, presentat al parlament el projecte, no aconseguí de superar l'oposició dels seus enemics polítics. Cansat, dimití i es retirà a Penarlâg.

Kipling, Rudyard (1865-1936)

Escriptor anglès. S'educà a la Gran Bretanya i el 1882 tornà a l'Índia, el seu país natal, on adquirí una ràpida popularitat com a periodista i autor de contes (*Plain Tales of the Hills*, 'Contes planers dels turons', 1887). Novament a Anglaterra (1889), fou el gran cantor de l'imperialisme britànic, en novel·les com *The Light that Failed* ('La llum que s'acabà', 1891) i els poemes de *Barrack-room Ballads* ('Balades de la caserna', 1892), tot i que les seves obres més reeixides són les que recreen ambients de l'Índia, com *The Jungle Book* ('El llibre de la jungla', 1894; traducció catalana de M& Manent, 1962) i, sobretot, *Kim* (1901). Obtingué el Premi Nobel de literatura el 1907.

Leopold II de Bèlgica (1835-1909)

Rei de Bèlgica (1865-1909) i de l'antiga colònia del Congo Belga (1885-1907), actual estat independent del Zaire. Succeí el seu pare, Leopold I. El suport d'Anglaterra li permeté de seguir una política de neutralitat a Europa. L'any 1876 fundà l'Associació Internacional Africana, que explotà el Congo en benefici del rei, el qual el deixà (1890) en testament a Bèlgica. Nogensmenys, el 1908 hagué de cedir-lo a aquesta, a causa de la pressió del parlament. Els seus amors amb Blanche Lacroix i amb Cléo de Mérode foren cèlebres a Europa.

Monroe, James (1758-1831)

Polític nord-americà. Elegit diputat per Virgínia (1782-86), fou senador (1790), ambaixador a París (1794-96) i governador de Virgínia (1799-1802). El 1803 Jefferson li encarregà la compra de la Louisiana. Secretari d'estat (1811-17), candidat pels republicans, fou elegit president (1817-21) i reelegit (1821-25). Obtingué la Florida de la monarquia hispànica (1819) i intentà d'oposar-se als estats esclavistes del sud en limitar llur expansió (compromís de Missouri, 1820). Reconegué les repúbliques sud-americanes i preconitzà la denominada doctrina Monroe, que proclamava el tancament d'Amèrica a la colonització europea i que fou sintetitzada en el lema "Amèrica per als americans"; el 1854 fou reconeguda oficialment com a doctrina del govern dels EUA.

Mutsuhito I del Japó (1852-1912)

Emperador del Japó (1867-1912), conegut també amb el nom de *Meiji Tenno*. Succeí el seu pare, Komei Tenno. Ajudat per homes capaços, fou un sobirà previsor i prudent. L'any 1868 va suprimir el shogunat i el règim feudal. Instal·là la capital a Tòquio, i el 1889 atorgà al Japó una constitució. Introduí la civilització occidental al país i posà les bases per al seu desenvolupament industrial. Amb ell s'inaugura l'època Meiji al Japó. Durant el seu regnat tingueren lloc les guerres contra la Xina (1894-

95) i contra Rússia (1904-05), que iniciaren l'expansió del Japó i el seu desenvolupament com a potència mundial. Excel·lí també com a poeta.

Rhodes, Cecil John (1853-1902)

Colonitzador anglès. Fill d'un pastor protestant, el 1870 emigrà per raons de salut a l'Àfrica del Sud, on es dedicà al conreu del cotó fins el 1872. Representant del capitalisme colonial britànic, enriquit amb l'explotació de diamants a Kimberley (Àfrica del Sud), fou elegit diputat al parlament del Cap (1881) i des del seu escó exigí l'expansió anglesa cap a l'interior. La penetració alemanya cap al Transvaal donà força als seus arguments i el govern del Cap estengué el seu protectorat a Betxuanalàndia (1885). Fundà la British South Africa Company, que finançà amb l'explotació de les mines d'or, i obtingué dels bantus concessions mineres a l'actual Rhodèsia del Sud (1893) i estengué després les activitats de la companyia entre el Zambesi i el llac Tanganyika, territori sota protectorat britànic. Primer ministre del Cap (1890), s'esforçà a conciliar els interessos britànics amb els dels bòers. Les relacions estaven especialment enverinades per les explotacions auríferes de Witwatersrand. També es revelà com un bon administrador, que desenvolupà la colònia del Cap. La resistència dels bòers a federar-se amb el Cap l'enfrontà directament al Transvaal. El 1896 fracassà una expedició britànica manada per Jameson des de Betxuanalàndia contra el Transvaal, i Rhodes hagué de dimitir, a causa de les crítiques al Cap i a la Gran Bretanya. Es lliurà a la colonització de Rhodèsia i s'esforçà per unir el Cap i el Caire per ferrocarril i per telègraf.

Roosevelt, Theodore (1858-1919)

Polític nord-americà. Membre del partit republicà, fou diputat a la cambra de representants de l'estat de Nova York (1882-84). Nomenat secretari adjunt de la marina (1897), dimití per poder participar en la guerra de Cuba, en la qual fou coronel dels *Rough Riders* (voluntaris de cavalleria). Governador de l'estat de Nova York (1898) i vice-president amb McKinley (1900), fou president dels Estats Units en ésser assassinat McKinley per un anarquista (1901) i fou reelegit l'any 1904. Impulsà una política econòmica contrària als interessos dels grans monopolis i afavorí la conservació i explotació racional de les riqueses naturals. En política exterior, afavorí l'intervencionisme sobretot en les repúbliques sud-americanes (política del *big stick*, o bon bastó) i creà la Zona Americana del Canal de Panamà. No es presentà a la reelecció l'any 1909 i abonà el republicà Taft. Més tard s'escindí del partit republicà i fou candidat pel partit progressista a les eleccions presidencials del 1912, però fou derrotat pel demòcrata Wilson.

Victòria I d'Anglaterra (1819-1901)

Reina de la Gran Bretanya i d'Irlanda (1837-1901) i emperadriu de l'Índia (1876-1901). Filla del príncep Eduard d'Anglaterra, duc de Kent, succeí en el tron britànic el seu oncle Guillem IV. Es casà (1840) amb el príncep Albert de Saxònia-Coburg-Gotha, cosí-germà seu. Malgrat certes tibantors amb Palmerston i Russell i algunes ingerències en la política exterior, en general fou respectuosa amb les tradicions parlamentàries britàniques, i la seva figura esdevingué el símbol d'una etapa brillant de la història britànica, anomenada 'era victoriana', durant la qual l'imperi colonial britànic assolí l'esplendor màxima. Durant el seu llarg regnat (65 anys), la Gran Bretanya adoptà el *lliurecanvisme* (Peel), fou fundat el Labour Party (1900), fou duta a terme la segona reforma electoral (Disraeli, 1867) i,

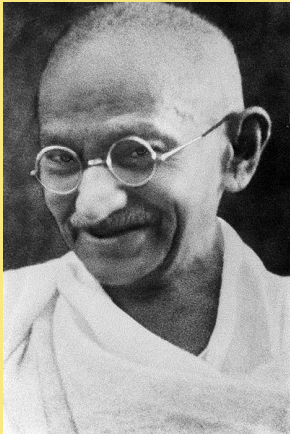
	sobretot, tingué lloc la gran empena colonial, amb l'increment de la colonització de Birmània, la creació del protectorat de l'Afganistan, l'acabament de la conquesta de l'Índia —de la qual Disraeli la féu proclamar emperadriu—, el gran impuls de la penetració colonial a l'Àfrica (Egipte, el Sudan, Nigèria, Rhodèsia, Àfrica del Sud, etc), la concessió de l'estatut de domini al Canadà i, en general, l'assentament de les bases del Commonwealth. A Europa, en canvi, la Gran Bretanya tendí a evitar d'involucrar-se en els conflictes continentals ("l'aïllament esplèndid"). Continua, però, i amb una virulència creixent, l'agitació irlandesa, amb relació a la qual la reina Victòria fou partidària de la submissió total dels irlandesos a la Gran Bretanya. En conjunt, la corona britànica assolí un gran prestigi, i el país visqué uns quants anys d'eufòria i de prosperitat econòmica i cultural. Per la política d'aliances matrimonials que portà amb el seu espòs fou anomenada "l'àvia d'Europa". La succeí el seu fill Eduard VII.
Personatges lligats a l'antiimperialisme.	Clemenceau, Georges (1841-1929) Polític francès. Durant la Comuna intentà en va de fer de mediador entre el govern i els revolucionaris. Diputat per París (1876-93), milità entre els republicans radicals i atacà la política dels moderats. Orador incisiu, féu perdre la majoria al govern Ferry (1885) en denunciar-ne la política colonial. Les relacions amb persones implicades en l'escàndol del canal de Panamà li feren perdre l'escó de diputat (1893). Més tard, el cas Dreyfus li féu guanyar popularitat, novament, en publicar al diari «L'Aurore», que ell dirigia, l'article de Zola <i>J'accuse</i>. Quan la victòria del dreyfusisme determinà l'ascensió dels radicals al poder, Clemenceau fou elegit senador pel Var (1902). Fou ministre de l'interior (1906) i president del consell (1906-09). Durant aquest període rehabilità plenament Dreyfus i continuà la política de separació de l'església i l'estat; també reprimí amb energia diverses vagues, la qual cosa l'enemistà amb els socialistes. El 1910 se separà del partit radical. Durant la Primera Guerra Mundial propugnà la concentració de tots els recursos nacionals en l'esforç bèl·lic. Pel novembre del 1917 fou designat cap de govern; restablí la disciplina a l'exèrcit i la moral de victòria. En el tractat de Versalles (1919) féu incloure les clàusules d'ocupació del Rin i d'indemnitzacions de guerra i es negà a prendre en consideració cap reivindicació catalana. En ésser derrotat en l'elecció per a president de la República (1920), es retirà de la política. Hobson, John Atkinson (1858-1940) Economista britànic. S'oposà a l'ortodòxia marshalliana de la seva època i elaborà la teoria del subconsum: els consumidors es comporten irracionalment perquè hi ha factors institucionals que els condicionen. Per contrastar els efectes de la injusta distribució de la renda proposà la implantació reformista de l'<i>estat providència</i> (política de salaris mínims, gestió social dels negocis, etc). Obres: <i>The Physiology of Industry</i> (1889), <i>The Evolution of Modern Capitalism</i> (1894), <i>The Industrial System</i> (1909) i <i>The Economics of Unemployment</i> (1922). La seva aportació teòrica, poc reconeguda en principi, fou recollida en l'obra de J.M.Keynes. Jaurès, Jean (1858-1914)

Polític francès. Fou professor de filosofia a la universitat de Tolosa (Llenguadoc). Acceptà els postulats econòmics del marxisme, però propugnà un socialisme amb finalitats essencialment ètiques. Fundador del partit socialista francès (1901), fou diputat des del 1902 fins que morí, fundador del diari «L'Humanité» (1904) i defensor de la unió dels diferents grups socialistes francesos en un sol partit. No acceptà la dictadura del proletariat i considerava que els obrers pertanyen a una tradició cultural i que, concretament els francesos, són hereus dels corrents revolucionaris que arrenquen de la Revolució Francesa. De les seves obres cal destacar *l'Histoire Socialiste de la République Française* (1901-08), en tretze volums. A *L'armée nouvelle* (1911) defensava un exèrcit popular preparat per a la defensa nacional. Fou assassinat per un nacionalista exaltat, perquè era contrari a la guerra amb Alemanya. Aquest, que havia estat indultat, fou executat (1936), a Eivissa, on residia, per elements anarco-sindicalistes.

Lenin, Vladimir Il'ic (1870-1924)

Nom amb què és conegut Vladimir Il'ic Ul'janov, revolucionari, teòric marxista i dirigent polític rus. Fill d'un inspector d'escoles liberal, el seu germà Alexandre fou executat arran d'un atemptat contra el tsar. Expulsat de la universitat de Kazan', estudià dret pel seu compte a Samara, on féu relació amb populistes i socialdemòcrates. Ja amb formació marxista, el 1893 anà a Peterburg, on organitzà grups obrers i inicià el treball teòric. A la fi del 1895 fou detingut i deportat (1900) a Sibèria, on es casà amb Nadezda K&Krupskaja, companya de lluita. Alliberat el mateix any i novament perseguit, inicià un exili que durà fins a la revolució del 1905: amb Plejanov i altres fundà, a Suïssa, l'«Iskra», òrgan central del Partit Socialdemòcrata Obrer Rus, i fou dirigent de la fracció bolxevic del partit, que propugnava una organització revolucionària centralitzada per la dictadura democràtica dels obrers i camperols. El 1908 hagué d'anar-se'n novament a l'estranger; polemitzà amb els qui volien liquidar el partit clandestí i amb els qui proposaven la retirada de la дума, entre altres. El 1912, constituïts ja com a partit els bolxevics, Lenin s'instal·là a Cracòvia, per dirigir des d'allí el seu òrgan, «Pravda». Declarada la Primera Guerra Mundial, s'esforçà a agrupar l'esquerra del socialisme internacional (conferències de Zimmerwald i Kienthal) entorn de la consigna de transformar la guerra en guerra civil. Després de la caiguda del tsarisme (1917) tornà a Rússia amb l'ajut alemany (travessà en tren tot Alemanya fins a Suècia i, a través de Finlàndia, arribà a Petrograd. Allí proclamà les anomenades «tesis d'abril»: punt final a la guerra i a l'etapa burgesa de la revolució, tot el poder per als soviets i confiscació de les terres, la banca i els consorcis capitalistes. Amb aquestes directrius, els bolxevics prepararen la insurrecció contra el govern provisional que els portà al poder (Revolució d'Octubre). Lenin fou nomenat president del govern (Consell dels Comissaris del Poble), i dirigí democràticament el partit, prenent posició en els debats de la pau, la guerra civil, l'organització de l'URSS, la constitució de la Tercera *Internacional*, la *Nova Política Econòmica*, els sindicats, etc. El 1922 tingué els primers atacs cerebrals, però continuà treballant. El 1923 dictà el seu testament polític, preocupat per la burocratització i el creixent poder de Stalin, i pel març d'aquell mateix any perdé la parla, que ja no recuperà. L'obra de Lenin consta de

	més d'un miler d'escrits, de diferent ambició i circumstància, en els quals pretén d'aplicar i de desenvolupar el marxisme, no pas de crear una doctrina nova. Centrades en la teoria de l'estat, el partit, la qüestió nacional i colonial i les relacions del proletariat amb els camperols, les aportacions teòriques de Lenin s'articulen entorn de la seva visió de l'actualitat de la revolució, enfront del marxisme imperant a la Segona Internacional, que professava concepcions deterministes, resoltes per una pràctica parlamentària i economicista. Lenin accentua l'aspecte voluntari, inserit en una concepció totalitzadora de les possibilitats revolucionàries de l'època, la de l'imperialisme, en la qual la concentració capitalista aguditza a les metròpolis la lluita de classes, exporta el conflicte a les colònies i desemboca en guerres imperialistes, com la Primera Guerra Mundial, que havia de constituir, així, una gran ocasió revolucionària. El moviment obrer té els seus aliats en els camperols -tema bàsic leninià- i en les nacionalitats oprimides, respecte a les quals Lenin proclama el dret a l'<i>autodeterminació</i>. Com a instrument de dominació d'una classe, l'estat no pot, segons Lenin, ésser reformat: ha d'esser destruït i substituït pel govern de la classe proletària, la dictadura de la qual cal que es basi en els soviets i sigui instrument de repressió de la contrarevolució, alhora que una forma més elevada de democràcia. El proletariat, però, no pot arribar, per ell mateix, a la consciència revolucionària; aquesta li ha de venir mitjançant un partit dirigit per revolucionaris professionals. Quant a les obres de Lenin, cal destacar <i>Cto delat'</i>? ('Què cal fer?', 1902), sobre el partit, <i>Materializm i empiriokriticizm</i> ('Materialisme i empiriocriticisme', 1908), on combat la influència empiriocriticista entre els bolxevics mateixos, <i>Imperializm, kak vyssaja stadija kapitalizma</i> ('L'imperialisme, estadi superior del capitalisme', 1916), <i>Gosudarstvo i revol'ucia</i> ('L'estat i la revolució', 1917) i <i>Detskaja bolezn' «levizny» v kommunizme</i> ('L'esquerranisme, malaltia infantil del comunisme', 1920).
Altres personatges.	Bahadur, Ahmad Khan (1817-1898) Erudit i polític indi que entrà al servei de l'administració anglesa. Convençut de la superioritat de la cultura europea, lluità per tal d'aconseguir la modernització de l'islam. Fundà el 1878 l'Aligarh High School, col·legi anglooriental, que fou convertit en universitat el 1920, i creà una societat reformista, la Muslim Educational Conference (1886). La seva actuació reformista promogué grans reaccions, però el moviment seguí endavant sostingut per nombrosos homes de lletres (Muhammad Iqbal, Nazir Ahmad, Hali). Lesseps, Ferdinand-Marie de (1805-1894) Diplomàtic i administrador francès. Nomenat cònsol al Caire, el 1833, la seva intervenció durant l'epidèmia de pesta a Alexandria (1834-35) li guanyà l'amistat de l'hereu del tron, Sa'id, fill de Mehmet 'Ali. Durant aquest temps s'interessà pel projecte d'obertura d'un canal entre la Mediterrània i la mar Roja. Traslladat a Barcelona, com a cònsol (1842-48), intervingué a favor de la ciutat durant el bombardeig d'Espartero (1842). El 1849 abandonà la diplomàcia, i el 1854 obtingué de Sa'id la concessió de la companyia internacional que havia d'obrir el canal de Suez i explotar-lo. El 1876 fundà una companyia per a obrir un canal a Panamà. Nana Sahib (~1820-~1859)

	Nom amb què és conegut el príncep indi Dhondu Pant. Cap preeminent de la rebel·lió dels sipais (juny del 1857), ocupà Kanpur i es destacà per la crueltat de la repressió contra els britànics. Proclamat pesva (juliol), fou derrotat pel general Henry Havelock i per <i>sir</i> Colin Campbell (desembre) i fou conduït al Nepal, on morí.
Nacionalistes a l'Índia britànica.	Gandhi, Mohandas Karamchand (1869-1948) Polític i pensador indi, capdavanter del moviment a favor de la independència de l'Índia. És conegut amb el títol honorífic de <i>mahatma</i>. Estudià dret a Oxford (1888-91) i exercí com a advocat a Bombai, fins el 1893, que partí a Natal, on inicià un moviment en defensa dels indis emigrats basat en la resistència no violenta (<i>satyagraha</i>). Establí diferents granges cooperatives (<i>ashrams</i>) i se serví del diari «Indian Opinion», fundat per ell el 1904, per a difondre les seves idees. Empresonat diverses vegades, tornà al seu país (1914), on, davant la misèria que comportava el colonialisme britànic, propugnà el retorn als sistemes socio-econòmics tradicionals com a enfrontament polític, amb campanyes de desobediència civil (<i>hartal</i>). Empresonat en diferents ocasions, passà a ocupar la presidència del partit del congrés (1924), principal organisme d'enfrontament polític. Participà en la conferència de la Taula Rodona (Londres, 1931), en la qual reclamà la independència de l'Índia, però fou un fracàs. En tornar al seu país, inicià els dejunis en senyal de protesta i, empresonat novament, fou alliberat el 1944. El 1947 fou assignada l'acta d'independència amb la separació de l'Índia i el Pakistan, fet al qual ell era contrari. El 1948 fou assassinat per un extremista hindú; el seu cos fou incinerat i les cendres foren escampades al Ganges.

Jinnah, Mohammed Ali (1876-1948)

Polític pakistanès. Estudià a Anglaterra i exercí d'advocat a Bombai. President de la lliga musulmana des del 1916, rompé les relacions amb Gandhi i propugnà la creació del Pakistan. Fou el primer governador general i president de l'assemblea constituent del nou estat (1947).